

ТЕКСТИ ПРО ЧУДА З НАДДНІСТРЯНЩИНИ: СТРУКТУРНА СПЕЦИФІКА

Діалектний текст (далі – ДТ) – одна із форм презентації лінгвальної та нелінгвальної інформації. Відомі різні підходи до вивчення тексту, виокремлено й описано текстові категорії як “комплекс структурно-семантичних властивостей” [6, с. 414; див. також 4; 5; 7].

Із-поміж основних і найбільш усталених категорій діалектного тексту – категорія *цілісності*, що об’єднує окремі частини у текстову цілість, становить сукупність тематичної, комунікативної та структурної єдностей. Ця текстова категорія також “реалізується через континуум та колізію” [5, с. 144], які характеризують і *зв’язність* тексту. І. Ковалик виокремлює два типи зв’язності: радіальну (за співвіднесеністю) та лінійну, “коли окремі частини зв’язані безпосередньо одна з одною, залежать одна від одної” [6, с. 412].

Г. Солганик вказує на три типи зв’язку в текстах: ланцюговий (кожне наступне висловлення розвиває попереднє), паралельний (всі висловлювання паралельні зачиніві, при одному суб’єкті є різні предикати) та приєднувальний (принцип побудови висловлення, при якому додаткова інформація приєднується до основного повідомлення) [9, с. 103–113].

Когезія як особливий вид зв’язку забезпечує цілісність, єдність та “логічну послідовність (темпоральну і/або просторову), взаємозалежність окремих повідомлень, фактів, дій” [4, с. 74; див. також 5; 7].

Членованість як текстова категорія виражається в можливості поділу тексту на частини. За “принципом логічної організації мовлення” дослідники виокремлюють такі елементи, як складне синтаксичне ціле, абзац, висловлення, надфразова єдність [5, с. 150; пор.: 6, с. 415; 7, с. 38–41].

Категорія *інформативності* – змістова категорія, що репрезентує спосіб, ступінь/повноту передачі інформації. Розрізняють такі типи інформації в тексті: змістовно-фактуальну, яка завжди виражена вербально і відображає об’єктивну реальність, змістовно-концептуальну як вияв індивідуально-авторського розуміння та переосмислення фактів, подій та процесів та підтекстову – приховану [4, с. 28].

Текстова категорія *континууму* стосується часу і простору. Зазвичай розрізняють континуум нехудожніх і художніх текстів. В останніх хронотоп здебільшого ускладнений, він є одним із найважливіших елементів у “побудові смислової структури тексту” [5, с. 179]. Темпоральність, як і локальність, у текстах поділяють на три види: об’єктивну (відтворення реального часу), концептуальну (подієву) та художню [див. 2; 10].

Тональність тексту, його оцінність, емоційно-експресивне ставлення мовця до того, про що йдеться в тексті, творять категорію *модальності* [5]. Це текстова категорія, яка відображає психологічну настанову автора тексту, саме вона посилено діє на адресата. Ця ознака тісно пов’язана з категорією *антропоцентричності*, що представлена поняттями адресанта (творець тексту, мовець) і адресата (одержувач інформації, реципієнт). Обидва ці поняття є однаково важливими. З одного боку, “справжня сутність тексту завжди виявляється на межі двох свідомостей, двох суб’єктів, [...] свідомість того, хто сприймає, ніяк не можна нейтралізувати” [1, с. 310]. З іншого – мовець становить “своєрідне осердя тексту, яке концентрує усі його категорії, пронизує єдиним світоглядом, визначає композиційно-структурну форму” [5, с. 188].

У статті маємо на меті з’ясувати структурну специфіку діалектних текстів та проаналізувати вияви його текстових категорій. Для опису обрано діалектні тексти про чуда з Наддністрянщини, записані експедиційним методом у упродовж 2010–2011 рр. у Львівській області.

На підставі аналізу корпусу записаних матеріалів здійснено тематичний поділ ДТ про чуда на такі мікрогрупи: тексти про зцілення, про кару та про історію чудодійних місць.

У першому з пропонуванних для аналізу текстів ідеться про чудо зцілення – заступництво Богородиці під час пошесті:

Йе та́ка ху́роба / ху́л'ера // і л'уди |ду́жи ўми́рали // ну і л'уди ни з'нали шо ру́бити // і ту́д'і во́ни пу́ставили там на гу́р'і / ту́во ка́пличку пу́ставили там / і наз'вали йі́йі По́к'рова / С'в'і́та По́к'рова // і в'і́т то́го |часу / л'уди за́ч'ели ў́же виздо́роу́л'ати / і ни́е |було́ ў́же то́йі б'і́ди // і так в'і́т то́го |часу там ў́се про́цес'і́я і́де // йак йест ў́ |церк'ві / то́ї / н'разник / то і́де про́цес'і́я там аж на го́ру / в'і́тпрау́л'а́йт там / так / в'і́тправа там йе (записано в м. Бібрка Перемишлянського р-ну Львівської обл. від Яворської Євгенії Михайлівни, 1928 р.н., освіта – 7 кл., працювала на пошті)

Аналізований ДТ відзначає простота форм відтворення. Зачин, вступ до тексту – *йе та́ка ху́роба / ху́л'ера* – висловлення, яке апелює до досвіду адресата, адже не містить більше інформації про характер чи перебіг хвороби. Назва захворювання артикулюється лише раз, а згодом її замінено евфемізмом *тая біда: ни́е |було́ ў́же то́йі б'і́ди*.

Факт чуда – відвернення пошесті – “поділяє” текст на дві частини. У мовному аспекті цей перехід виражає обставина *в'і́т то́го |часу*. Перша частина – ретроспективне зображення дійсності, яке забезпечують форми дієслів минулого часу. Дієслова недоконаного виду *ўми́рали, ни з'нали* окреслюють план минулого, створюють часовий простір: хвороба лютувала тривалий час, принесла багато лиха. Поштовхом до подальшої розповіді є обставина *і ту́д'і*, а дієслова доконаного виду *пу́ставили, наз'вали* є точкою відліку для нової події – чуда, коли *л'уди за́ч'ели ў́же виздо́роу́л'ати*. В. Виноградов зазначав, що власне дієслова минулого часу доконаного виду передають потенцію розгорнутого оповідного руху [3, с. 229].

У другій частині тексту характер дієслів змінюється: категорія теперішнього часу (*і́де, в'і́тпрау́л'а́йт, йе*) підкреслює важливість сказаного. Вона, на відміну від першої, динамічної, частини, є статичною: це підкреслює обставина *ў́се* ‘завжди’. Ці дві частини пов’язані причинно-наслідковими зв’язками. Отже, часові форми дієслів реалізують категорії зв’язності, цілісності та континууму.

Для економії мовних засобів застосовано явище імпліцитності, яке притаманне більшості діалектних текстів. Створені в умовах живого спілкування, вони містять невисловлені, часто формально невиявлені елементи. В аналізованому тексті це словесно не виражені фрагменти висловлення (у прикладах їх подано в квадратних дужках), які слухач домислює, а отже, розуміє, про що йдеться у розповіді (*і л'уди |ду́жи ўми́рали* [від цієї хвороби]), і які може зрозуміти з контексту (*в'і́тпрау́л'а́йт там* [Службу Боже]). Такими позамовними фрагментами є і фонові знання (*наз'вали йі́йі По́к'рова* ‘назвали на честь свята Покрови Пресвятої Богородиці’).

Виявом категорії зв’язності є повторюваність, яка створює його своєрідне “семантичне поле” [2, с. 32], фокусує увагу адресата на ключових для мовця аспектах. Її використано з метою поглибити інформативність тексту: *пу́ставили там на гу́р'і – ка́пличку пу́ставили там – наз'вали йі́йі По́к'рова – С'в'і́та По́к'рова – ў́се про́цес'і́я і́де – і́де про́цес'і́я там аж на го́ру*. У тексті кожне наступне висловлення підсилює попереднє – повтори у ДТ відображають явище висхідної градації. Відзначимо, що, зберігаючи семантичні ознаки, рекуративність виражена різними моделями, наприклад: “дієслово” – “іменник + дієслово” (*в'і́тпрау́л'а́йт – в'і́тправа йе*).

Семантичний простір тексту *пу́ставили там на гу́р'і, і́де про́цес'і́я там аж на го́ру* формує вертикальну вісь, яка символізує сходження людини вгору через милість Божого заступництва. Зазначимо, що семантичний обсяг слова *називати* в цьому тексті доповнює семантична ознака ‘присвячувати’ (пор.: стсл. *зъвати*; псл. *zъvati споріднене з вірм. *jawnet* ‘присвячую’) [ЕСУМ, 2, с. 249]. Частина тексту – *і наз'вали йі́йі По́к'рова / С'в'і́та По́к'рова* – концептуальне висловлення, яке є ключовим у глибинній структурі тексту.

Діалектний текст про кару за наругу над святинєю записано на Золочівщині:

На Ве́|ликден' / йак буў то́ї под'і́л на правосла́вних і ка́толик'і́у / і в нас |ду́же" т'і х'т'і́ли напе́|ред н'равити і т'і / і сва́рили / і йі́ден / і ў́же не" |мали плашча́нці і бо то́во / і

тої ка¹толиц¹киї кс¹ондз тої¹ Мит¹'іу/ в'ін ше дес' жи¹йе/ був у нас/ в'ін¹ вийіхау дес'/ іа ўсе¹ хочу з ним с'і здибати бо¹ іа жи¹йу коло¹ кс¹ондза// о// і в'ін та¹ку ста¹рен'ку о¹бшургану по¹д¹ерту плашч'іу¹ниц'у/ ми мали/ в'ін ії'їі ўзау такво/ а ії'ден ви¹ходи¹ і ка¹же¹/ ўзау о¹нучу/ заби¹райс'і/ зпау¹ ії'го за ми¹ра// наз¹вау ту плашч'іу¹ниц'у старо¹давн'у шо ії'їі не¹ з¹нати к'іл'ко¹ л'іт ўже/ то с ста¹рих це¹р¹коу/ наз¹вау о¹нучойу// і те¹пер шо в'ін/ ж'інка с'і с¹тила/ б'іда ў хат'і/ і ўже жи¹т'а не¹ майе/ ну нашо ж ти о¹нучойу наз¹вау// то ж йе страш¹не/ то йе св'а¹тин'а (с. Жуличі Золочівського р-ну Львівської обл. від Стецівка Петра Михайловича, 1933 р.н., освіта – 4 кл., працював у колгоспі)

У цьому тексті збережено хронологічний порядок подій, “повідомлення розгортається в часовій, просторовій та мотиваційній площинах” [8, с. 234].

У вступі окреслено передумову подій. Час у тексті представлений на двох рівнях: сакральний час (у межах церковного року) – на Ве¹ликден' та історична доба – іа¹к буу тої¹ под'іл на правос¹лавних і ка¹толик'іу. Він пов'язаний із подальшими діями, є їх причиною, бо т'і [православні. – І.Р.] х'т'ілі напе¹ред п'равити і т'і [католики. – І.Р.], а оскільки в церкві лише одна Плащаниця, то католики, як вихід із ситуації, взяли стару Плащаницю. Далі констатація факту: ми мали [Плащаницю. – І.Р.]. Ця підтема побудована за анафоричним принципом, коли кожне наступне висловлення містить вказівку на попереднє слово чи словосполучення, відсилає до сказаного вище. Наступний текстовий рівень – кульмінація, у якій основне смислове навантаження виконують дієслова наз¹вау, зпау, ка¹же¹ [...] заби¹райс'і. Вони називають неприпустимі дії людей щодо священика та церковної святині. Образа Плащаниці – великий гріх (із погляду мовця), саме на ній зосереджено увагу, її описано із вказівкою на особливу цінність. Словосполучення наз¹вау о¹нучойу є повтором-обрамленням цієї частини.

Наступна підтема – наслідки скоєного. У тексті вона виступає як стрибок у теморематичній послідовності (і те¹пер шо в'ін). Інформацію в ньому подано за градаційним принципом: ж'інка с'і с¹тила → б'іда ў хат'і → ўже жи¹т'а не¹ майе. Висновок виявляє інтенційність тексту, його спрямованість, задум автора, який він прагне донести до адресата.

Структура аналізованого тексту розірвана, із пропущеними словами та частинами тексту, що характерне власне для ДТ. Відзначимо відсутність чіткої послідовності висловлювань: і ўже не¹ мали плашч'іу¹ниц'і бо то¹во, в'ін ії'їі ўзау такво. Частки тої¹во, такво вжито у функції вставних слів. ДТ характеризується приєднувальним типом зв'язку, його послідовну структуру порушують вставки (додаткова інформація), в яких часто відсутній логічний виклад; пор.: жи¹йе ... був у нас ... вийіхау ‘був у нас ... виїхав ... десь живе’.

Цей текст має яскраво виражену авторську модальність, яка реалізується через використання діалогу (ви¹ходи¹ і ка¹же¹) та також через авторську оцінку подій (ну нашо ж ти о¹нучойу наз¹вау// то ж йе страш¹не/ то йе св'а¹тин'а).

Текстову цілісність та зв'язність забезпечує авторське бачення проблеми: суб'єктивність та емоційність, виражені в питальних структурах, повторях, неповних реченнях. Негативне ставлення мовця до події відображене на екстралінгвальному рівні: наз¹вау ту плашч'іу¹ниц'у старо¹давн'у шо ії'їі не¹ з¹нати к'іл'ко¹ л'іт ўже / то с ста¹рих це¹р¹коу / наз¹вау о¹нучойу.

Причиново-наслідкові зв'язки представлені не лише експліцитно, а й імпліцитно – реципієнт усвідомлює їх на смисловому рівні. У тексті вони апелюють до морально-етичних засад нашого народу, відображають його цінності і передбачають кару за гріх (зокрема гріх святотатства).

Щоб підкреслити духовне значення Плащаниці, мовець вдається до нагнітання епітетів, створює т. зв. лексичну напруженість: ста¹рен'ку о¹бшургану по¹д¹ерту плашч'іу¹ниц'у, плашч'іу¹ниц'у старо¹давн'у шо ії'їі не¹ з¹нати к'іл'ко¹ л'іт ўже / то с ста¹рих це¹р¹коу.

Контекстуальними антонімами в тексті є Плащаниця – онуча. Зауважмо, що онуча в цьому тексті має значення ‘шматок старої, брудної тканини; ганчірка’ [СУМ, 5, с. 699]. Означення Плащаниці – о¹бшургана ‘знищена’, ‘порвана’, по¹д¹ерта ‘порвана’ – вказують на давність, намоленість святині і в устах інформатора мають позитивну конотацію, адже

Плащаниця *ста*рен'ка, *старо*давн'а, не^н з^нати к'іл'ко^к л'іт, с *ста*рих це^нр'ко^к. Бачимо, що через синтагматику слова можуть виявляти нові, додаткові смисли.

У наддністрянській говірці с. Білий Камінь Золочівського району ми записали текст про появу цілющого джерела, яке, за переказами старожилів, утворилось на місці, де Матір Божа сіла відпочити:

То так ўдома гуворили мо^вїї бат'ки // жи ку^лис' Мат'ір Божа с н'ім Кам'ін'а ду По^вчайева йшла н'їш'ком/ чирис пол'а чирис л'їса/ і так йак во^вна йшла по^лем/ так ко^лис' йак йа ше була ма^лойу/ пол'а/ то не були кол'гости то були л'уц'к'ї/ ну пу^л'а/ то^т так там зир'но там/ чи тра'ва/ чи шо в'їдр'їзн'алас'ї з'наєте/ куда во^вна йшла/ так во^вно було так зелено та^к'е/ ну/ зеле^н'їшче/ а ў л'їс'ї/ бо^в йа там ку^лис' курову пасла/ йа там с то^го^го с'їла на гур'ї/ найете/ ту та^кїї буў йак вам ка^зати/ ка^зали валок/ а то та^кїї р'їў/ найете р'ївец' йак то^{во} то^{во}/ ту то ка^зали Мат'ір Божа йшла/ і во^вна/ на С'в'їт'її го^вр'ї с'їла на гур'ї/ спочи'вати і захо^т'їлос'а йї во^вди/ і ту по^йа'вилос'а/ ну йак дже^н'ре^н'ло/ во^вда/ та// то^т то ше так ку^лис' мо^вїї бат'ки го^вворили (інформатор відмовився назвати себе).

Цьому ДТ властивий прийом обрамлення, однакові вступ і закінчення – *то так ўдома гуворили мо^вїї бат'ки*, що виконує “конструктивну функцію” [2, с. 26]. Основну частину тексту формують речення, часове навантаження яких припадає на форму дієслів минулого часу (як і у вступі): *гуворили бат'ки*, *Мат'ір Божа йшла*, *тра'ва в'їдр'їзн'алас'ї*, *захо^т'їлос'а йї во^вди*, *по^йа'вилос'а дже^н'ре^н'ло*.

Композиційно-мовна структура тексту має описовий характер, бо увага фокусується саме на місці та умовах, де відбулася подія.

Для діалектних текстів характерні т.зв. “авторські відступи” – вставні висловлення, які несуттєві для розкриття теми, але важливі для мовця. Вони репрезентують категорії антропоцентричності та інформативності. В аналізованому тексті таких висловлень два: згадка про дитинство (*так ко^лис' йак йа ше була ма^лойу/ пол'а/ то не були кол'гости то були л'уц'к'ї/ ну пу^л'а*) та інформація з життя мовця (*бо^в йа там ку^лис' курову пасла/ йа там с то^го^го с'їла на гур'ї/ найете/ ту та^кїї буў йак вам ка^зати/ ка^зали валок/ а то та^кїї р'їў/ найете р'ївец'*). Ці фрази підтверджують правдивість, достовірність інформації.

Досліджуваний текст має багаторівневу структуру. Власне опис чуда – поява джерела на горі – має лінійний сюжет: *Мат'ір Божа йшла [...] с'їла спочи'вати [...] захо^т'їлос'а во^вди [...] по^йа'вилос'а дже^н'ре^н'ло*. Але сюжетну (текстотвірну) основу *Мат'ір Божа йшла* доповнюють обставини місця *чирис пол'а чирис л'їса*, які своєю чергою містять описи-уточнення, що формують нові текстові рівні – *чирис пол'а [...] йак во^вна йшла по^лем [так ко^лис' йак йа ше була ма^лойу/ пол'а/ то не були кол'гости то були л'уц'к'ї/ ну пу^л'а/ то^т так там зир'но там/ чи тра'ва/ чи шо в'їдр'їзн'алас'ї [...] було так зелено та^к'е/ ну/ зеле^н'їшче]; – а ў л'їс'ї [бо^в йа там ку^лис' курову пасла/ йа там с то^го^го с'їла на гур'ї/ найете/ ту та^кїї буў йак вам ка^зати/ ка^зали валок/ а то та^кїї р'їў/ найете р'ївец']*.

Зауважимо, що в описі конкретного місця представлені явища градації (поле *зелено* – *зеле^н'їшче*) та уточнення (*валок/ а то та^кїї р'їў/ найете р'ївец*). Зазначимо, що слово *валок* у говірці цього села мовці вживають зі значенням ‘рів, рівчак’ [ЗА].

Зв'язність тексту як ознака структурної цілісності реалізується через “сигнали зв'язку” [2, с. 22] – іменники, займенники, сполучники: *во^вна*, *там*, *ту*, *а*, *і*, які сполучають компоненти тексту. Але це радше формальний зв'язок.

Смислово цілісність забезпечують ключові слова *Мат'ір Божа йшла*, що впливають на структуру ДТ. Речення вжито у тексті 4 рази і є одним із найбільш важливих, бо “повторене слово [тут вираз. – І.Р.] уже активізоване”, воно “створює механізм тривалої та інтенсивної уваги до конкретного об'єкта” [8, с. 213]. Далі це висловлення вибудовує низку інших, що творять образ природи, на якому відображається Божий слід, підсилюючи враження про святість гори з чудодійним джерелом. Для організації тексту як структурного цілого важливою є і категорію референційності (реальності/ірреальності). Попри те, що часовий план окреслено словом *ку^лис' і він є статичним, це згадка про період дитинства мовця. Розповідь про появу джерела формує у свідомості адресата ще одну часову*

площину – коли *по|л'а/ то не |були кол|гости, а |були |л'уц'к'і*. Зміни подій передають дієслова в прямому значенні (*во^уна/ на С'в'іт'її го^ур'ї с'їла на гу^р'ї/ спочи|вати і захо^у'т'їлос'а йї во^уди/ і ту *пойа|вило^у'с'а/ ну йак дже^уре^уло*), виражаючи відношення повідомлюваного до дійсності, тобто об'єктивну модальність. Категорія референційності також впливає на структуру тексту як цілості і, що особливо важливо, на його сприймання.*

Як свідчать зразки записів діалектного мовлення, основними категоріями ДТ є зв'язність та цілісність. Єдність тексту забезпечують такі засоби, як: співвіднесеність часових і видових форм дієслів, сполучники, лексичні повтори, явища імпліцитності, градації та синонімії. Проте особливо важливим є те, що композиційно-мовленнєві засоби організації ДТ відтворюють не лише подію, яка колись відбулася, а й формують у свідомості реципієнта ментальну модель, нову структуру, побудовану на основі цього тексту.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

ДТ – діалектний текст.

ЕСУМ – Етимологічний словник української мови : в 7 т. / редкол. О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. – К. : Наук. думка, 1982–2012. – Т. 1–6.

ЗА – записи автора.

СУМ – Словник української мови : в 11-ти томах / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К. : Наук. думка, 1970–1980. – Т. 1–11.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтин М. Проблема текста / Михаил Бахтин // Бахтин М. Собрание сочинений. – М., 1996. – Т. 5. – С. 306–326.
2. Валгина Н. Теория текста / Нина Валгина. – М., 2003. – 280 с.
3. Виноградов В. О языке художественной прозы. Избранные труды / Виктор Виноградов. – М., 1980. – 362 с.
4. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования / Илья Гальперин. – М., 1981. – 138 с.
5. Єщенко Т. Лінгвістичний аналіз тексту / Тетяна Єщенко. – К., 2009. – 264 с.
6. Ковалик І. І. Питання українського і слов'янського мовознавства / Іван Ковалик. – Ч. II. [упор. З. Терлак]. – Львів ; Івано-Франківськ, 2008. – 496 с.
7. Кочан І. Лінгвістичний аналіз тексту / Ірина Кочан. – К., 2008. – 423 с.
8. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту / Марія Крупа. – Тернопіль, 2005. – 416 с.
9. Солганик Г. Стилистика текста / Григорий Солганик. – М., 1997. – 256 с.
10. Тураева З. Лингвистика текста / Зинаида Тураева. – М., 1986. – 127 с.

У статті окреслено основні підходи щодо дослідження та типології текстових категорій. Здійснено спробу проаналізувати їх вияви у діалектних текстах, з'ясувати структурну специфіку діалектних текстів. Матеріалом для дослідження стали тексти про чуда з Наддністрянщини.

Ключові слова: наддністрянський говір, діалектний текст, текстова категорія.

The article studies the specific feature of dialectal texts about miracles from Dnister region. In this paper the role of dialectal text in language researches is discussed. Special attention is given to the main text notions and to the organization of dialectal texts.

Key words: naddnistranya dialect, dialectal text about miracles, text category.

*Аліна Тимошенко
(Кіровоград)*

УДК 811.161.2'282

АРХАЇЧНІ Й ДІАЛЕКТНІ ФОРМИ В АРЕАЛЬНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ

Як складник діалектології, ареальна фразеологія виокремилася в українському мовознавстві завдяки працям Б. О. Ларіна „Про народну фразеологію” [10] та С. П. Бевзенка „Актуальність вивчення української діалектної фразеології” [3]. Упродовж кількох десятиліть формувалися її теоретичні засади, методологічна основа, система наукових понять і термінів. У певний спосіб визначено сутність та місце діалектних фразем у системі мови, критерії їх виокремлення [21; 22; 23]. Проте багато проблем цієї галузі, які були визначені у збірниках „Питання фразеології східнослов'янських мов” (1972) та „Проблеми